משניות מבוארות מסכת שבת פרק יד

אריגה מסיב של דקל. וכן אם עושה שני בתים בנפה, או בבברה, או בסל, וחיבר. דבקורע שאלא על מנת לתפר הני מקלקלין, והמקלקלין בשבת פטורין.

ג הקורע בגד בחמתו כבעסו, וכן ועל מתו, שאינו חייב לקרע עליו פטור. דהני היכא דקרע. אבל אסור לכתחלה, ובמת שחייב לקרע עליו חייב, דמתקן הוא. וכל המקלקלין בשבת פטורין, והמקלקל על מנת לתקן, שעורו כמתקן. כמו קורע שעשועו שיקרע על מנת לתפר שתי תפורות. **ד** שעור המלבן המכבס מתר הצמר, והמנפץ שחוזבו את הצמר או הפשתן בשבט כדי להפריחן, והצובע, והטווה שעושה חוטים מצמר, או פשתן, כל אלו שעורן כדי שילבן, או שינפץ, או יצבע, או יטוה, מאותו הצמר חוט ארך כמלא רחב הסיט, רוחב שפין אצבע לאמה, כפול, שתי פעמים כשעור הרוחב הזה, והוא כרוחב שבין אגודל לאצבע, שיש בו מרחק כפלים ממרחק שיש בין אצבע לאמה, והאורג שני חוטין, שעורו, כדי שיארג מהם ברחב הבגד כמלא הסיט, שהוא רוחב שבין הרחקת אצבע לאמה בארג מהם. דיבון אמר אמר "כפול". **ה** רבי יהודה אומר, הצד צפור כיון שהכניסו למגדל של עץ חייב. דזו היא צידתו, וכן אם צד וצבי לבית ונעל בפניו חייב. אבל צפור לבית וצבי לגנה או לחצר, פטור. דאין זו צידה. והמצים אומרים, צפור אינו חייב עד שיכניסנו למגדל, כדברי רבי יהודה. וצבי, אם הכניסו לגנה, ואפלו ולחצר, או ולבינרין, מקום מקוף חומה, שמקרניסים שם חיות ונשמרים שם. שצוד הוא בכך. רבן שמעון בן גמליאל אומר, מקרש דמה שאמרו חכמים בהצד לביברים חייב לא כל הביברין שויו. זה הכלל אם הוא מחסר צידה, שקשה לתקסו שם שאינו מגיע אליו בריצה אחת פטור, דלאו נצוד הוא. ושאינו מחסר צידה, שמגיע אליו בריצה אחת, חייב. **ו** צבי ונעל אחד בפניו חייב. דזהו צידתו. ואם נעלו שנים פטורים, דהנה שנים שעשאוהו, אבל אם לא יכול אחד לנעול ונעלו שנים, חייבין. דקל אחד עשה מלאכה גמורה שבלי עזרתו לא היה נצוד. ורבי שמעון פוטר. דסבירא ליה דאפילו כשאין אחד יכול לעשותו אם עשאוהו שנים פטורים. כפרק י" משקה ה". **ז** ישב האחד על חלל הפתח שהצבי בתוכו ולא מלאהו הן של חלל נתפנה הצבי יכול לצאת, ואחר כך ישב השני אצלו ומלאהו כל חלל הפתח, והצבי נצוד בתוכו, השני חייב, שהוא גמר הצידה בשעת ישיבתו. אבל אם ישב הראשון על הפתח ומלאהו, ובא השני וישב בצדו, אף על פי שעמד הראשון והלך לו ונשאר השני בחלל הפתח, הראשון חייב והשני פטור ומתר. שהרי בשעה שישב היה נצוד כבר, וא למה זה דומה. לנועל את ביתו שאינו נכנס לשמרו ולא לצידה, ונמצא צבי שהיה נצוד כבר שמוח בתוכו. שאין אומרים לזה שיפתח את ביתו לדעת שיצא הצבי, כיון דבשעה שנעל בהתר נעל. אף כאן כיון דבשעה שהרשיע ישב. בהתר ישב. אין מחייבין אותו ללך לאחר הליכת הראשון. **פרק יד א** שמונה שרצים האמורים בתורה בפרשת שמיני (ויקרא יא. כט) הם "החלד, והעכבר, והצב, והאנקה, והכח, והלטאה, והחומט, והתנשמת".

כ׳ חשון

ג הקורע בגד בחמתו ועל מתו, וכל המקלקלין, פטורין. והמקלקל על מנת לתקן, שעורו כמתקן: **ד** שעור המלבן והצובע והטווה, כל אחד מהם הסיט כפול. דתאורג שני חוטין, שעורו כמלא הסיט: **ה** רבי יהודה אומר, הצד צפור לבית וצבי לבית, חייב. וחכמים אומרים, צפור לגנה, וצבי לבית ולחצר וכלבינרין. רבן שמעון בן גמליאל אומר, לא כל הביברין שויין. זה הכלל, מחסר צידה, פטור, ושאינו מחסר צידה, חייב: **ו** צבי שנכנס לבית ונעל אחד בפניו, חייב. נעלו שנים, פטורין. **ז** ישב האחד על הפתח ולא מלאהו, ישב השני ומלאהו, השני חייב. ישב הראשון על הפתח ומלאהו, ובא השני וישב בצדו, אף על פי שעמד הראשון והלך לו, הראשון חייב והשני פטור. הא למה זה דומה, לנועל את ביתו שאינו נכנס לשמרו ולא לצידה, ונמצא צבי שמוח בתוכו:

פרק יד א שמונה שרצים האמורים בתורה, הצדן, והחומט בהן, חייב. כיון דישב לתקן עור ותלדה בהן חייב. דכיון דישב לתקן עור ותלדה בהן חייב. ולא יסוך שמן, ולא יטבל בהן, חייב. כיון דישב לתקן עור ותלדה בהן חייב. דבמתני' נמי אמרינן דיש בהן חיות. ולא יסוך שמן, ולא יטבל בהן, חייב. כיון דישב לתקן עור ותלדה בהן חייב. דבמתני' נמי אמרינן דיש בהן חיות. ושאר שקצים ורמשים, החומט בהן, וכנרר הדם, פטור. דכיון שאין להם עור אם היתה חבורה ממש יוצא הדם לחוץ, אבל אם יצא לחוץ חייב. הצדן לצרף כגון לרפואה חייב. שלא לצרף, פטור. דאין בהכנה זו כדי מלאכה שאינה צריכה לגופה (רש"י). חיה ועוף שבראותו, הצדן פטור. דבמתני' נמי דנמנו ועוף. ולא יסוך שמן, ולא יטבל בהן חייב. שהרי יש להן עור. ב) אין עושין חילומי מי מלח מרבין שיתוקן לתוך ירקות שכובשין אותן לתקנם אין עושין בשבת. דהני מעבד אוכלים בשבת. אבל עושה הוא את מי המלח מועטים, וכמה הוא עושה, כדי שיטבל בהן פתו. אז ומותן לתוך התבשיל. שאז נראין שעושה לצרך שבת. אמר רבי יוסי, הלא הוא חילומי, בין מרבה ובין מעט, ומאחר שהמעבד נקרא חילומי אמרו חילומי מתר, אלא אסור בין רב ובין מעט, משום מעבד. ואלו הן מי מלח המתרין, נותן שמן בתחילה לתוך המים ואז לתוך המלח. דכל שהשמן קודם לערוב המים והמלח אינו נקרא חילומי, דהשמן מעכב שאין המלח מתערב יפה עם המים, ומתיש את כחן. ג) אין אוכלין אזוביון הגדל בין הקוצים בשבת, לפי שאינו מאכל בריאים, ואין הדרך לאכלו אלא לרפואה להמית התולעים שבמעיים, ואסור לקחת רפואה בשבת. גוזרה שמא ישחק סממנים שהיא תולדת טוחן. אבל אוכל הוא אם יועזר. מין עשב שממית התולעים שבקבד, דהרבה אנשים אוכלים אותו בשאר בריאים. ושותה אבורבוה בשבת. הוא מין עץ שגדל בלי עניפים, ושורין אותו במים, והמים מועילין למי שעשתה מים מגלים וגזק, שבריאים נמי אותו במים. זה הכלל כל הבאלין שהבריאים אוכלים אותו, אוכל אדם בשבת אף שהוא מכון לרפואה. וכל המשקין שהבריאים שותין אותו, שותה אדם בשבת אף שהוא מכון לרפואה. חוץ ממי דקלים, הוא מעין זרוע בין שני דקלים שמים שלה מתבשלין, ונקר שהוא לרפואה ואסור לשתותו בשבת. וכוס של עקרים הוא משקה שותנים בתוכו עקרי בשמים ידועים (והשותה ישאר עקר, ואסור לזרקים לשתתן בם בחול). מפני שהן רפואה לירוקה. מחלה ירקון ונקר שהוא לרפואה. אבל שותה הוא מי דקלים לצמאו, אף על פי שעמד חולה. וסך שמן עקרין, והוא שמן שנתבשלו בעקרי בשמים, ומתר שלא לרפואה. **ד)** החושש המרגיש כאב בשיניו, לא יגמע בהן את החומץ ויקלו. דמזקתא מילתא דלרפואה הוא, אבל מטבל פתו בחומץ כדרמו ואוכל. ואם נתרפא נתרפא. החושש המרגיש כאב במתניו, לא יסוך יין וחומץ, דאין שם סך מהם אלא לרפואה, אבל סך הוא את השמן, אפלו לו בני מקה, דגם הבריאים רגילים לסוך, ובמקום שאין נוהגין לסוך אלא לרפואה אסור. (רמ"א שיו"ד שכ"ז סעיף א). ולא יסוך שמן ורד, לפי שדמיו יקרים.

כ׳ חשון

מסכת שבת פרק טו - טז משניות מבוארות

בנים מלכים סכין שמן ורד על מכותיהן, שכן דרכם לסוך בחל. רבי שמעון אומר, כל ישראל בני מלכים הם, ומתר לכל ישראל לסוך בשמן ורד, כיון דבני מלכים נוהגין לסוך בהם.

פרק טו א כל קשר שהוא של קימא, וכל קשר שאינו של קימא אבל הוא מעשה אומן, אז שאינו מעשה אומן אסור, וכל קשר שאינו של קימא, ואינו מעשה אומן מתר. **ב)** אלו קשרים שחייבין עליהן, בשבת. קשר המגולן, שקושרין רצועה כמין טבעת. בחסמן של הגמלים, כיון שעומדת שם לעולם, וכן וקשר הספנין, שקושרין רצועה כמין טבעת בנקב בראש הספינה. ואותו קשר מתרפים שם לעולם. דומיא דקושרי חוטי יריעות הנסקסות במשכן, וזהם גם כן מעשה אומן. וכשם שהוא חייב על קשרון, כך הוא חייב על התרן. שכן היה במשכן שעדיי חלולן התירו חוטיו שברשתות לקצרן או לחרחרן. רבי מאיר אומר, כל קשר שאינו מהדק בחזק, שהוא יכול להתירו באחת מידיו, אין חייבין עליו. אבל אם הוא עושה לקימה. ב) ישלך קשרים שאין חייבין עליהן בשבת כקשר המגולן בקשר הספנין, אלא פטור. אבל אסור מדרבנן. ואינו מפרשים במשנה. ומפרש בגמרא, כגון הרצועה ארוכה שקושרין בטבעת שבחוטם הגמל, וכן החבל ארוך שקושרין בטבעת המלאי בנקב שבראש הספינה. אבל עושה שקתים שם לעולם רק לזמן ידוע, לכן פטור אבל אסור. ואלו שמתרין בלבתחלה. קשר אשה מתפת חלוקה, שיש בהן כעין רצועות וקושרין של ימין בכתף שמאל, ושל שמאל בכתף ימין, לפי שבכל יום ויום מתירין אותן לא הני של קימה. וחוטי סבכה, שבמטפחת שעל ראשה, שנקשרין החוטין אחרי ראשה מתר. כיון שמתירתן בכל לילה. וכן חלי פסיקיא, כמין אבנים רחב שחוטין תלוין מן לישקשר בהם. ומנעולות מנעול הנדל, אם יש ושמן אין עור, שנופסין פיהם וקושרין, אבל מעשה לן דאף על גב דיש להם שני קשרים וכלו להוציא היין אז השמן בתחתן, אפלו כשנמתיר רק קשר אחד, אין אומרים שאחד הוא של קימה, אלא שניהם קשר שאינן של קימה הן, וקדיירה של בשר. שלפעמים קושר בה בגד סביב, ואף כשיש לו דד שיכול להוציא המקרע דרך הדד בלא התרת הקשר. מכל מקום איבה של קימה. רבי אליעזר בן יעקב אומר, קושרין לפני הבהמה חבל בחרחר לבדו, לפי שלא לקיים. בשביל שלא תצא, ואף על פי דקושר שם בשני צדי הבתחת. קושרין בשבת דלי בפסיקיא באבנט, על פי הבור שיהיה הדלי קשור וקלוי שם. דאבנט לא מבטל שם משום חשיבותו אבל לא יקשור הדלי בחבל, דמבטל ליה לגמרי שם, והני קשר של קימה. רבי יהודה מתיר לקשור הדלי בחבל שצריך לו למלאכתו, דלא מבטל ליה שם, ורבנן גזרי חבל שצריך למלאכתו אטו חבל דעלמא. כלל אמר רבי יהודה, כל קשר שאינו של קימה, אין חייבין עליו. ג) מקפלין את הכלים, בגדים אחר שקששו שלא יתקמטו, אפלו אבן ידי שני בני מאה כתרגו ואסור. ורק בגדים נדשים שלא נתכבסו עדין, שאין הקמטים מצוי בהם כל כך ואין התקון תקון גמור, ורק ומוכה דלקראה קעבדה. בני מלכים סכין שמן ורד על מכותיהן, שכן דרכם לסוך בחל, אפלו בשאין לקים מכה. רבי שמעון אומר, כל ישראל בני מלכים הם, ומתר לכל ישראל לסוך בשמן ורד, כיון דבני מלכים נוהגין לסוך בהם.

פרק טו א אלו קשרים שחייבין עליהן, קשר הנמגלין וקשר הספנין. וכשם שהוא חייב כך הוא חייב על התרן. רבי מאיר אומר, כל קשר שהוא יכול להתירו באחת מידיו אין חייבין עליו: **ב** שלש לף קשרים שאין חייבין עליהן בשבת כקשר הנמגלין וכקשר הספנין. הוקשרן אשה מפתח חלוקה, וחוטי סבכה ושל בסיקיה, ורצועות מנעל וסנדל, ונודות יין ושמן, ודודה של בשר. רבי אליעזר בן יעקב אומר, קושרין לפני הבהמה בשביל שלא תצא. קושרין דלי בפסיקיא, אבל לא בחבל. רבי יהודה מתיר. כלל אמר רבי יהודה, כל קשר שאינו של הכלים אבלו אבדבה וחמשה בעמים, ומציעין את המטות מלילי שבת לשבת, אבל לא משבת למוצאי שבת. רבי שמעאל אומר, מקפלין את הכלים ומציעין את המטות מיום הכפורים לשבת, וחלבי שבת קרבין ביום הכפורים: **ג** המקפלין את הכלים אבלו אבדבה וחמשה בעמים, ומציעין את המטות מלילי שבת לשבת, אבל לא משבת למוצאי שבת. רבי שמעאל אומר, מקפלין את הכלים ומציעין את המטות מיום הכפורים לשבת, וחלבי שבת קרבין ביום הכפורים, ולא שלא יום הכפורים בשבת: **ד** כל כתבי הקדש מציילין אותן מפני הדליקה, בין שקורין בהן ובין שאין קורין בהן. ואף על פי שכתובים בכל לשון, וטעונים גניזה. המפני מה אין קורין בהן, מפני בטול בית המדרש. מציילין תיק הספר בס הספר, ותיק התפלין בס התפלין, ואף על פי שיש בתוכן מעות. ולהיכן מציילין אותן אם הכתבי הקודש, למבוי שאינו מפלש, שיש לו שלש מחיצות. ולחי אם קורה ברוחב רבריעית. ואפלו לא ערבו שם בני המחצרות. מתר להצילם שם. משום כבוד הספרים. בן בתירא אומר, המתר להציל את כתבי הקודש, אף למפלש, מבוי שיש לו שלש מחיצות בלא לחי, או קורה ברוחב רבריעית. ב) מציילין מפני הדליקה מזון שלש סעודות שחייב אדם לאכל בשבת שלש סעודות. ואף על פי שמצאל לחצר מערבת, אסור לו להצילו יותר, מתוך שאדם בהול על ממונו ואי מצאל לו מה לאכול הרעב. ישכח שבשבת היום יבא לכבות. איזו אוכלין הוא מציל, מאכל הראוי לאדם לאדם, וכן ומאכל הראוי לבהמה, מציל לבהמה. שעורי שתוכל להתפרנס היום. כיצד מתר להציל מזון ג' סעודות, אם נפלה דליקה בלילי שבת קודם אכילה, מציילין מזון שלש סעודות, אבל אם נפלה הדליקה בשחרית קודם אכילה, מציילין מזון שתי סעודות, ואם נפלה בסמנחה, מציילין מזון שלש סעודות אחת. רבי יוסי אומר, לעולם מציילין מזון שלש סעודות, הואיל שהיום ראוי לשלש סעודות בתחתיה קטרה, דהלא רב לחצר שבתי, ומוזרין להם הלכות אסור וחתר, ולכן אסרו לקרת בכתובים בשעת הדרישה, לפי שהכתובים הם דברים המושכים את הלב, ויבאו להתבטל מלשמע הדרישה. מציילין תיק הספר בס הספר, ותיק התפלין בס התפלין, ואף על פי שיש בתוכן מעות, ולא הצריכו לגער המעות ממנו, דילמא אדהכי והכי יפל הדליקה על הספר גופא, ולהיכן מציילין אותן אם הכתבי הקודש, למבוי שאינו מפלש, שיש לו שלש מחיצות. ולחי אם קורה ברוחב רבריעית. ואפלו לא ערבו שם בני המחצרות. מתר להצילם שם. משום כבוד הספרים. בן בתירא אומר, המתר להציל את כתבי הקודש, אף למפלש, מבוי שיש לו שלש מחיצות בלא לחי, או קורה ברוחב רבריעית. ב) מציילין מזון שלש סעודות שחייב אדם לאכל בשבת שלש סעודות. ואף על פי שמצאל לחצר מערבת, אסור לו להצילו יותר, מתוך שאדם בהול על ממונו ואי מצאל לו מה לאכול הרעב. ישכח שבשבת היום יבא לכבות. איזו אוכלין הוא מציל, מאכל הראוי לאדם לאדם, וכן ומאכל הראוי לבהמה מציל לבהמה. שעורי שתוכל להתפרנס היום. כיצד מתר להציל מזון ג' סעודות, אם נפלה דליקה בלילי שבת קודם אכילה, מציילין מזון שלש סעודות, אבל אם נפלה הדליקה בשחרית קודם אכילה, מציילין מזון שתי סעודות, ואם נפלה בסמנחה, מציילין מזון שלש סעודות אחת. רבי יוסי אומר, לעולם מציילין מזון שלש סעודות, הואיל שהיום ראוי לשלש סעודות בתחתיה קטרה, דהלא רב לחצר